

NASLOVNA

OBALA ▾

Istra Rijeka Senj Zadar Šibenik Split Ploče Dubrovnik

OTOCI ▾

TURIZAM

Brijuni i Kvarner Zadarski arhipelag Šibenski arhipelag Splitsko plovno područje Elafiti, Pelješac i Korčula

NAUTIKA ▾

Pomorstvo i svjetska mora Brodogradnja Brodice i brodska oprema Jahte i jedrilice Jedrenje Skiperski kutak Edukacija Svjetionici

RIBOLOV ▾

Gospodarski Sportski i rekreativni Živi svijet Jadrana

KOLUMNE ▾

Lanterni života – Petar Baranović Ribarska terapija – Franko Alujević Želina kuhinja – Željko Višić Meteo-pat – Daniel Pavlinović
Pod otvorenim nebom – Barbalogija Igora Narandžića Slušam more – Gordana Igreč pod MORSKI SVIJET Davora Majkića

MAGAZIN ▾

Ronjenje Sport i rekreacija Vijesti iz povijesti Tradicija i kultura Ekologija Morska pisma Morske crtice Gastro MORSKA SLIKA Borisa Kačana

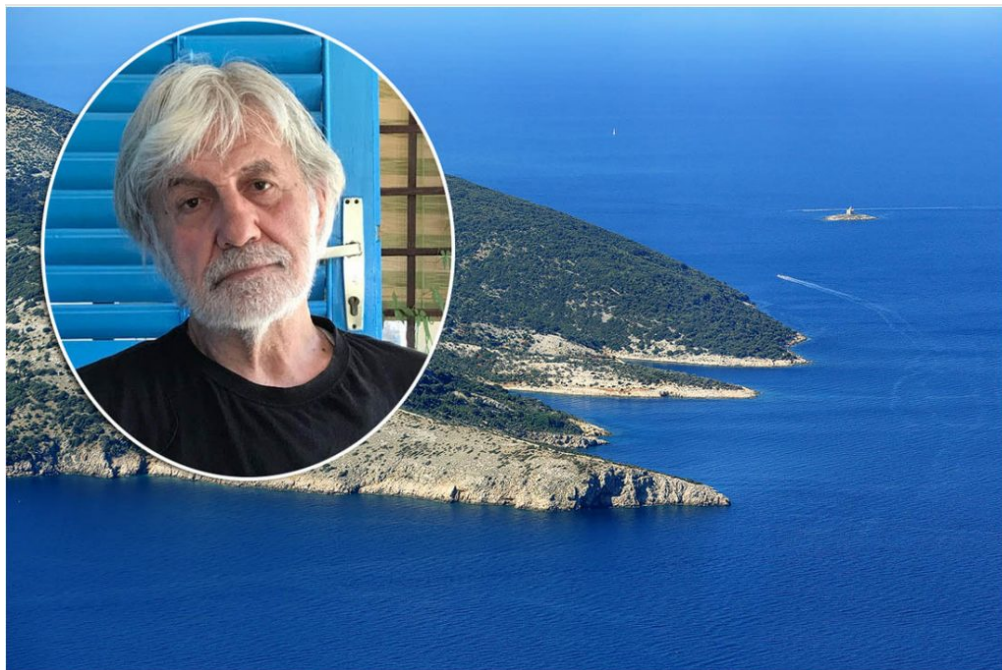
INFORMACIJE ▾

Redovi plovidbe Benzinske postaje Jadranske marine Lučke kapetanije

HRVATSKI OTOCI NA RUBU ILI U SRCU EUROPE 5 Dr. Starc: “Bez svijesti o arhipelagu, naši otoci ostat će tek razjedinjeni dijelovi kopna u moru”

Pretraži

🕒 Prije 2 tjedna

Morski.HR marketing

marketing@

(https://morski-marketing.netlify.app/)

Naš ugledni nisolog, profesor emeritus, otočki aktivist i član Radne skupine za pripremu Nacionalnog plana razvoja otoka do 2030. prof. dr. sc. Nenad Starc govori o prošlosti, nacionalnoj i europskoj sadašnjosti i dvije varijante budućnosti hrvatskih otoka.

Razgovarali smo neki dan, ja u Zagrebu, prof. dr. Nenad Starc na Pelješcu. „Na poluotoku sam“, rekao je „ali ne osjećam se poludobro nego dobro, što se za naš poluotok i otoke i ne bi moglo reći“. Kad takvu ocjenu daje ugledni nisolog (to će reći znanstvenik koji se bavi otocima u svim njihovim okolnostima i zadatostima), pritom profesor emeritus i jedan od dugogodišnjih sudionika strateških i zakonskih promišljanja održanja i unaprjeđenja života na niski hrvatskih otoka, onda šala dobiva status polazne dijagnoze: pacijent je živ, preživjet će, ali opće stanje u perspektivi, ne primjeni li se terapija, ne sluti na dobro. Terapija bi u ovom slučaju bio Nacionalni plan razvitka otoka za razdoblje od 2021. do 2027. čiji nacrt priprema Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, a tu su izmjene i dopune Zakona o otocima koje bi trebale biti usvojene ove godine. Naš sugovornik je član Radne skupine za izradu Nacionalnog plana i glavni je autor Nacionalnog programa razvitka otoka donesenog još 1997. I tada, kao i sada, entuzijazam, dobra volja i predanost takvim projektima gotovo je jednaka kritičnosti koju dr. Starc zna uputiti institucijama, promatrajući kako mnoge zamisli, pa i zakonske obaveze ostaju mrtvo slovo na papiru. Njegove ocjene daleko su od uvriježenih dnevno političkih konjunktura, upravo suprotno. Starc gotovo pravolinijski promiče ideju hrvatske otočnosti, pristajući na šaku frustracija, za zrno male otočke radosti. To veselje što živi u zemlji s takvim otočkim blagom i želja da radi na njegovom prepoznavanju i primjerenom razvoju dominira i u ovom razgovoru.

Foto: Osobni album

(<https://fdk.hr/>)

Najnovije

Veliki uspjeh susreta posvećenog masivnoj prisutnosti meduza u Jadranskom moru (<https://morski.hr/2021/06/28/veliki-uspjeh-susreta-posvecenog-masivnoj-prisutnosti-meduza-u-jadranskom-moru/>) 28.06.2021

Na izgorjeloj jahti bio austrijski političar koji je Hrvatsku nazivao “sranjem” – Sad ne smije iz Hrvatske (<https://morski.hr/2021/06/28/na-izgorjeloj-jahti-bio-austrijski-politicar-koji-je-hrvatsku-nazivao-sranjem-sad-ne-smije-iz-hrvatske/>) 28.06.2021

Mladi Zadrani pomeli konkurenciju na županijskom U-21 prvenstvu u ribolovu štapom iz brodice (<https://morski.hr/2021/06/28/mladi-zadrani-pomeli-konkurenciju-na-zupanijskom-u-21-prvenstvu-u-ribolovu-stapom-iz-brodice/>) 28.06.2021

AFERA VRUJA Latković se pita: “Tko želi srušiti najbolji boutique hotel?” – Odgovor: “Građevinska inspekcija i svatko normalan!” (<https://morski.hr/2021/06/28/afera-vruja-latkovic-se-pita-tko-zeli-srusiti-najbolji-boutique-hotel-odgovor-gradevinska-inspekcija-i-svatko-normalan/>) 28.06.2021

Kazneno prijavljen zbog izazivanja požara opuškom (<https://morski.hr/2021/06/28/kazneno-prijavljen-zbog-izazivanja-pozara-opuskom/>) 28.06.2021

VJEROVALI ILI NE Do Lokruma možete besplatno, ali samo ako vam to odobri Uprava rezervata (<https://morski.hr/2021/06/28/vjerovali-ili-ne-do-lokruma-mozete-besplatno-ali-samo-ako-vam-to-odobri-uprava-rezervata/>) 28.06.2021

U Kvarneru 11 stranaca nedozvoljeno glisirali! (<https://morski.hr/2021/06/28/u->

Mjera za otok

P: Svaka otočna priča osebujna je na svoj način. Netko je otocima određen samim rođenjem, netko ih otkriva kasnije. Kakva je vaša? Koliko je vaš intimni doživljaj otoka utjecao da za temu znanstvenog i aktivističkog angažmana odaberete baš otoke?

TEKST SE NASTAVLJA NAKON OGLASA

Brzo i jednostavno rješenje za fiskalizaciju tvrtke ili obrta za samo 50 kn/mj. Zatražite ponudu! ([https://cdn.midas-](https://cdn.midas-network.com/ContentDiscovery/IndexAsync/1143671)

Rog Zephyrus – ultra tanki i lagani prijenosnici za igranje. Otkrijte ih! ([https://cdn.midas-](https://cdn.midas-network.com/ContentDiscovery/IndexAsync/1175747)

[https://cdn.midas-network.com/ContentDiscovery/IndexAsync/1175747/widgetPortalId=581&adCampaignId=16249&deviceType=Tablet&adId=16528365&9006292&ip=193.50.124.36&mcId=f](https://cdn.midas-network.com/ContentDiscovery/IndexAsync/1143671/widgetPortalId=581&adCampaignId=16249&deviceType=Tablet&adId=16528365&9006292&ip=193.50.124.36&mcId=f)

Sponsored by Midas (<https://www.midas-network.com>)

O: Sve što vam ja sad kažem bit će racionalizacija, moj naknadni pokušaj da prvim dječakim otočkim dojmovima i kasnijim emocijama dam neko logično, da ne kažem znanstveno objašnjenje. Ne znam koliko je do genetike, jer baka je sa Suska, a među precima je bilo pomoraca, onih na jedrenjacima. Ne znam koliko je od tog doprlo do mene, ali odrastao sam u Zagrebu, od malena opčinjen morem, otocima i plovdbom. Kasnije sam s prijateljima jedrio uzduž i poprijeko Jadrana pa i do Otranta i dalje oko Sicilije, poprijeko smo gledali motorne jahte. Taj posebni prostor pučine, kopna okruženog morem, tražio je svoje mjesto u mojoj znanstvenoj priči. Studirao sam ekonomiju, malo i psihologiju i matematiku, a pronašao sam se u onome što se zove prostorna ekonomija, kasnije u ekološkoj ekonomiji, a slijedom godina i nisologiji, relativno mladoj znanosti, staroj kojih 30 godina, posvećenoj isključivo otocima. Možda je u predanosti otocima kao velikoj temi bilo i očekivanja da ću u tako malim prostorima naći odgovore na velika pitanja. Danas nisam sklon pristupati otoku kao sinogdohi (dijelu koji govori za cjelinu). Svaki otok je samosvojna cjelina, sve samo ne puka ekstenzija kopna. No, za najveći broj otoka postoji jedan drugi tip cjeline – to je arhipelag a oni su gotovo redovno položeni uz kopno. To kopno utječe na arhipelage, uvijek po svojoj mjeri, nekad za dobro otoka nekad na štetu. To isprepletano djelovanje, uz proučavanje svakog otoka samog za sebe, spada u nešto što me osobito zanima, ne samo u znanstvenom, nego i u aktivističkom i svjetonazorskom smislu i naravno, u smislu upravljanja razvojem.

Od Habsburga do Bruxellesa

P: Kad spominjete upravljanje, u prošlom stoljeću hrvatske otoke su obuhvaćali različiti sustavi. Njima su upravljali Habsburgovci, Talijani, pa dvije Jugoslavije (kraljevska i socijalistička) i konačno samostalna Hrvatska. Kako biste ocijenili ta razdoblja.

O: Kad bismo ulazili u svaku od tih upravljačkih struktura na kraju bismo imali podeblju knjigu. Pokušajmo ovako: prema otocima možete voditi proaktivnu ili reaktivnu razvojnu politiku. U tom smislu, ne negirajući tehnološki napredak u zadnjih 50 godina moglo bi se reći da su jedinu proaktivnu politiku prema otocima vodili Habsburgovci. Ne zato što im je bilo naročito stalo do unaprjeđenja života tamo nekih Hrvata na otocima. Bili su imperijalna sila, željeli zaploviti i vladati i na moru, i nisu imali kamo nego u Jadran. Zato su od malog sela na vrhu Istre izgradili glavnu luku, Pulu, zato su pomno i sustavno istraživali Jadran, gradili luke, pristane, svjetionike, koji i danas čini okosnicu jadranske pomorske infrastrukture. Molove su gradili i u malim uvalama s obrazloženjem koje je puno kasnije uvedeno u benefit-cost analizu – trošak izgradnje molića manji je od troška gubitka broda koji se za nevremena nije imao gdje sigurno skloniti i vezati. To je samo jedan od primjera onoga što zovem proaktivnom otočkom politikom u kojoj su

kvarneru-11-stranaca-nedozvoljeno-glisirali/)

28.06.2021

Biogradu se smiješi rekordna sezona, nautički turizam iznad očekivanja (<https://morski.hr/2021/06/28/biogradu-se-smijesi-rekordna-sezona-nauticki-turizam-iznad-ocekivanja/>)

28.06.2021

U luci Hvar ukraden pomoćni gumenjak, privezan za jahtu (<https://morski.hr/2021/06/28/u-luci-hvar-ukraden-pomocni-gumenjak-privezan-za-jahtu/>)

28.06.2021

U turizmu nedostaje 5 tisuća radnika, upitno otvaranje nekih objekata (<https://morski.hr/2021/06/28/u-turizmu-nedostaje-5-tisuca-radnika-upitno-otvaranje-nekih-objekata/>)

(<https://nautika-present.com/>)

Najčitanije

INCIDENT NA DRVENIKU Uzurpirali pomorsko dobro i urlalali na kupače: “Makni mi se s plaže, je*at ću ti majku” (<https://morski.hr/2021/06/24/incident-na-drveniku-uzurpirali-pomorsko-dobro-i-urlalali-na-kupace-makni-mi-se-s-plaze-jeat-cu-ti-majku/>)

Policija: “Žene su zatečene na plaži, nema elemenata prekršaja ni kaznene prijave” (<https://morski.hr/2021/06/24/policija-zene-su-zatecene-na-plazi-nema-elementa-prekršaja-ni-kaznene-prijave/>)

Vlasnik parcele na Drveniku nakon incidenta: “To nisam ja na snimci, svatko se može kupati na plaži” (<https://morski.hr/2021/06/24/vlasnik-parcele-na-drveniku-nakon-incidenta-to-nisam-ja-na-snimci-svatko-se-moze-kupati-na-plazi/>)

PODGORA Cigla na automobilu češkog turista s neugodnom porukom: “Makni auto odmah, ovo je privatno!” (<https://morski.hr/2021/06/26/podgora-cigla-na-automobilu-ceskog-turista-s-neugodnom-porukom-makni-auto-odmah-ovo-je-privatno/>)

naši otoci bili da tako kažem kolateralni dobitnici jednog velikog imperijalnog projekta. Jer mali mol ili garofulić na malom otoku omogućio je bolju povezanost, otvarao nove gospodarske mogućnosti... Za Austrijancima je na moru ostao red i oni stariji, fetivi otočani to nisu zaboravili. „Sentimenti austriaci“ čut ćete i danas na Lošinju i Cresu, na primjer.

O otočnoj politici i razumijevanju otoka u kraljevini Jugoslaviji jedva se išta može reći. Od mjera kao što je ona o svjetionicima “od Pule nizvodno“, na primjer, nije se moglo puno očekivati. Kasnijim sustavima nije nedostajalo želje za promišljanjem, ali je razvojna politika ostajala reaktivna. Prevedeno, kad otok pita, daj mu – selektivno i ne gubi iz vida hitne kopnene potrebe. Ako se vlast na otoku podudara s onom u Zagrebu ili barem s onom u Rijeci, Zadru, Šibeniku, Splitu, Dubrovniku, proračunskih sredstava će biti, a bit će ponešto i ako se ne podudara jer i tamo treba ostaviti dobar utisak, izbori su uvijek blizu. To, naravno, ne može biti i nije dobra otočna razvojna politika. Da me se krivo ne shvati, izgradilo se i uredilo dosta, infrastruktura, prije svega ona prometna, danas je puno bolja, vladajući će istaći podatak o kumulativu ulaganja od 12-ak milijardi kuna, ali to je sve rezultat reaktivne a ne proaktivne politike koja bi slijedila suvremena otočna razvojna usmjerenja.

P: Kako biste opisali poziciju hrvatskih otoka u odnosu na slične arhipelage Europe. Ima li sličnosti? Što nisologija primjerice, kaže o odnosu naših i grčkih, naših i talijanskih otoka? Kako stojimo prema skandinavskim otocima? Mislim, prvenstveno u smislu razvojnih politika.

Povijesne usporedbe s nekim drugim arhipelazima redovno su zanimljive. Dobar primjer je, recimo, iseljavanje s irskih i hrvatskih otoka. Statistike emigracije na razini arhipelaga se u mnogome poklapaju iako su razlozi bili drugačiji. Jedne je u Ameriku tjerala filoksera, druge glad zbog zima koje su poharale krumpir, glavni izvor hrane. Zađemo li, međutim, u jedan i drugi arhipelag, unutar svakog se počnu razlistavati velike razlike među otocima i to vrijedi gotovo svugdje. Finci, recimo otocima smatraju i dijelove kopna koji su u nekoj vrsti izolacije – nisu okruženi morem ni jezerom (više od polovice finskih otoka su na jezerima), ali su teško dostupni, po strani su razvojnih tokova. U toj poziciji otoka na suhom kod nas je recimo, Banija. Finci tako posebnim mjerama, povlasticama i poticajima usmjeravaju razvoj tih područja. Šveđani imaju preko 10.000 otoka. Naseljenih je relativno malo kao i kod nas, a iznenađuje, na nekih, koliko ih je sa samo jednim stanovnikom No, skandinavska društva su bogata i razvijena pa mogu štiti i stvarno štite i takve usamljenike, održavaju lučice na njihovim otocima, zdravstvena služba ih ima na oku. Na većim otocima kao što je, recimo, Kalmar, otočna zajednica uživa visok stupanj autonomije i dobro surađuje sa središnjom državom. Hoću reći, nisu Šveđani bili bez problema, ali su našli rješenja. Takva politika se međutim ne može prekopirati, recimo, u Grčkoj, nas da i ne spominjem. Grci su nalazili rješenja na svoj način. Nemaju poseban zakon o otocima, ali su, za razliku od nas, osviještena otočna zemlja i otoci su im inkorporirani u svim razvojnim zakonima. Egejske otoke, na primjer, tiho svojata Turska pa im Grci pridaju poseban politički i nacionalni značaj. Smatram da vode jednu od najboljih otočkih politika – osnovali su i održavaju Egejsko sveučilište u Mitiliniju na Lesbosu s podružnicama na Rodosu, Mikonosu i na još nekim otocima. To su mala obrazovna ali i sve značajnija razvojna središta u koja na studij dolaze studenti s drugih otoka ali i s grčkog kopna a sve češće i iz drugih otočnih zemalja, s Malte, s Kanara i tako dalje. I to ne samo studenti, i nije jedina djelatnost turizam; gospodarska struktura se uspješno razvija, sve je raznovrsnija. U takvom okruženju uz osjećaj identiteta otočnosti razvija se i osjećaj pripadnosti arhipelagu. To bismo mogli nazvati arhipelaštvom, tako nekako (u otočnoj literaturi pisanoj pretežno na engleskom nalazimo termin *archipelageity*). Grk sam, recimo s Rodosa, tamo sam rođen i to ne zaboravljam ali identificiram se s arhipelagom, svojim, Egejskim. Tome je tako jer mi je otočna razvojna politika omogućila i da tako kažem osvrhovila boravak i život na mom i ostalim otocima; arhipelag postaje moje gospodarsko, društveno, kulturološko i uopće životno okruženje. Kad se stanovnik Rodosa iskrcava iz trajekta u Pireju i nastavlja za Atenu on ne stupa na molo kao provincijalac nego kao samosvjесni arhipelažanin. Možemo li reći da se stanovnik Visa, osjeća dijelom arhipelaga u kojem je i otok Cres? Ili Elafiti? Na našim otocima koji su svaki za sebe i na svoj način okrenuti kopnu a ne jedni drugima, teško možete objasniti pojam arhipelaštva. A takav otočni identitet nam je itekako potreban i mogli bismo ga graditi odgovarajućom otočnom politikom. Tako otoke ne bismo samo puštali da ekonomski (čitaj, uglavnom turistički) rastu nego bismo ih i razvijali i čuvali u svim vidovima. Daleko bi nas odvelo kad bismo se upustili u razmatranje svih europskih arhipelaga, ali svakako možemo ustvrditi da

cigla-na-automobilu-ceskog-turista-s-neugodnom-porukom-makni-auto-odmah-ovo-je-privatno/)

ISKUSTVO KAJAKAŠA NA TRAJEKTU:

“Ogorčen sam neprofesionalnim ponašanjem” – Iz Jadrolinije stigla isprika (<https://morski.hr/2021/06/23/iskustvo-kajakasa-na-trajektu-ogorcen-sam-neprofesionalnim-ponasanjem-iz-jadrolinije-stigla-isprika/>)

KAMPIRANJE NA DIVLJE Gradani bijesni, pozivaju inspekciju da nešto učini (<https://morski.hr/2021/06/25/kampiranje-na-divlje-gradani-bijesni-pozivaju-inspekciju-da-nesto-ucini/>)

CVJETANJE MORA Sve češća pojava čiji uzroci u Jadranu nikad do kraja nisu razjašnjeni (<https://morski.hr/2021/06/08/cvjetanje-mora-sve-cesca-pojava-ciji-uzroci-u-jadranu-nikad-do-kraja-nisu-razjasnjeni/>)

VIDEO Ribarskim brodom vuku mreže između kupača – Država tumači: “To što rade je legalno, ali opasno i zabranjeno” (<https://morski.hr/2021/06/24/video-ribarskim-brodom-vuku-mreze-između-kupaca-drzava-tumaci-to-sto-rade-je-legalno-ali-opasno-i-zabranjeno/>)

ŠKAKLJANJE RAŽE Viralni video koji je podijelio mnoge: Mislite li da je to njoj bilo doista smiješno? (<https://morski.hr/2021/06/21/skakljanje-raze-viralni-video-koji-je-podijelio-mnoge-mislite-li-da-je-to-njoj-bilo-doista-smijesno/>)

Smije li vas itko protjerati s hrvatske plaže? NE, NE SMIJE! (<https://morski.hr/2021/06/25/smije-li-vas-itko-protjerati-s-hrvatske-plaze-ne-ne-smije/>)

se sve europske otočne države trude iznaći svoju otočnu razvojnu politiku, a da je Europska unija to prepoznala tek nedavno, točnije 2016., kad je Europski parlament usvojio Rezoluciju o posebnoj situaciji otoka.

Foto: Osobni album

Tajna otočke željoteke

P: Zahvaljujući i vašim inicijativama Hrvatska ima Nacionalni program razvitka otoka, ozakonjenu otočnu razvojnu politiku... Ipak, često kritički govorite o razdobljima nakon donošenja takvih dokumenata. Recimo, isticali ste da “otoci ostaju utopijski privlačni i obavezni u predizbornoj retorici ali redovno onkraj prostorno – ekonomskih tokova”. Ili, “otočne posebnosti redovno se zanemaruju i loše komuniciraju”. Ili, “brojka od 200 razvojnih strategija punih dobre volje koje su u Hrvatskoj izrađene od osamostaljenja do danas rast će i dalje, a promjene će se predlagati uglavnom zato da se ne bi dogodile”. Konstatirali ste i da “država nema dovoljno institucionalnog kapaciteta za vođenje otočne politike koju proklamira”?

O: Otočni razvoj se u nas promišljao još osamdesetih godina prošlog stoljeća, a od 1997. imamo i Nacionalni program razvitka otoka. Nažalost, zaboravljen je, čini se, istog dana kad je i donesen. Evo vam poluanegdotalne priče o tome. U Nacionalnom programu piše da treba donijeti Zakon o otocima. Nama koji smo izrađivali Program rečeno je – zvat ćemo vas kad i to dođe na red. Čekali smo tjedan, dva pa i mjesec, dva i nitko nas nije zvao. Javljali smo se i sami, pitali, ali bez rezultata i na kraju krenuli drugim putem. Obratili smo se jednom oporbenom zastupniku i

upozorili da se ne radi na zakonu. Stavili smo im „bubu u uho“ a oni su se prisjetili da su nedavno predlagali zakon o brdsko planinskim područjima koji doduše nije prošao, ali bi ovdje možda bio upotrebljiv. U saborskoj proceduri se tako našao prijedlog zakona u kojem su brda i planine preimenovane u otoke. Prijedlog je bio gotovo groteskan ali to oporbu nije zabrinjavalo; politički poen, pohvalili su nam se, bio je postignut. Ubrzo je zazvonio telefon i još jednom smo se našli na poslu. Prijedlog koji smo napisali usvojen je u Saboru u travnju 1999. godine. Predlagač zakona naglasio je da država brine o svojim otocima i da je to nakon finskog i japanskog treći zakon o otocima na svijetu. Politički poeni su se tako brojili na obje strane.

S obzirom na okruženje a pogotovo na manje i veće pritiske uz koje je pisan, bio je to dobar zakon. Imao je da kažemo dječjih bolesti koje su kasnije sređene izmjenama i dopunama. Nama i inače ne nedostaje nam dobre konceptualizacije otočne politike, tu smo usudujem se reći, na europskoj razini. Može zvučati preuzetno jer sam bio glavni autor Nacionalnog programa i zakona ali njihova kvaliteta je potvrđena kojih 18 godina kasnije. Godine 2017. vodio sam pripremu znanstvenih podloga za izradu novog zakona o otocima. Tom prilikom smo on line anketirali oko 800 djelatnika otočnih JLS, aktivista, udruga i zainteresiranih otočana i tražili da ocijene aktualnost ciljeva i načela Nacionalnog programa razvitka otoka iz 1997. godine. Redom su ocijenili da su relevantni i danas. Redom su upozorili i da se ne provode.

P: Zašto izostaje provedba?

Zato što nema institucionalnog kapaciteta za provedbu programa, a često ni političke volje. Uprava za otoke u nadležnom Ministarstvu ima svoju proračunsku stavku, koja je pred krizu 2008 znala premašiti 200 milijuna kuna. Niz godina taj novac se dodjeljivalo otocima prema nikad obznanjenim kriterijima. Umjesto da se dodjeljuje onako kako piše u zakonu, to će reći prema otočnim programima održivog razvoja i državnim programima, svake godine bi se pitalo otočne načelnike i gradonačelnike što otoku treba. S otoka bi onda stizala projektna dokumentacija, ponekad tek zahtjev na par listova papira. To se stavljalo na jedan oveći stol, jednom sam u prolazu čuo da ga zovu željotekom. Po svemu što sam o tome tada i kasnije čuo, izlazi da je o udovoljavanju željama odlučivalo do petoro dužnosnika u ministarstvu, a svote i otoci kojima bi se dodjeljivale popisali bi se na nekoliko strogo povjerljivih listova papira. To je kasnije napušteno, umjesto direktnih pitanja uvedeni su natječaji i sve je mnogo transparentnije ali strateškog promišljanja i dalje nema. Teško mi je bilo gledati kako se sve to radi; kao da nema ozakonjenog sustava planova i programa.

P: Frustrira li vas sve to? Naime, vi i ovaj put s takvim iskustvima sudjelujete u promišljanju novog programa.

O: Ovaj put sam samo član povelike radne skupine koja dostavlja primjedbe na nacrt Nacionalnog plana razvoja otoka u čijoj izradi nisam sudjelovao. Frustriran? Više tužan čak i sjetan, u godinama sam kad više ne namjeravam promijeniti cijeli svijet na bolje. Zadovoljan i s malim učincima, a njih ima pa i dalje pokušavam utjecati koliko mogu. Pišem više nego prije, predajem, mentoriram, kad me zovu odazovem se. Često tumačim štogod nekom političaru koji me kao ne sluša, a poslije ga čujem kako ponavlja moje rečenice, bez citiranja naravno. Možda je i to neki učinak. U Zakonu o otocima iz 2018. na primjer, stoje moje formulacije pametnog otoka, otočnosti.. To su suvremeni koncepti koje smo eto ozakonili ali ih ne provodimo. Koncept pametnog otoka je, štoviše, pogrešno protumačen, gotovo da je okrenut naglavce. To rastužuje, ali ne odustajem.

Foto: Boris Kačan

Pošast ladanjskih otoka

P: Hrvatski otoci su po mnogo čemu raznoliki. Veliki otoci funkcioniraju na jedan način, srednji imaju svoje probleme, neki broje zadnje dane. Koji je problem po vama trenutno najakutniji...

O: Četrdesetak naših malih otoka koji su stoljećima razvijali vještine održivog razvoja i gradili svoju otočnost će, ako se ovako nastavi, ostati bez otočana. Ne broje zadnje dane, živjet će na drugi način, ali to će biti ladanjski otoci s puno vikendica i s nešto stalnog stanovništva koje će opsluživati nove vlasnike. Otočno stanovništvo se već dvadesetak godina povećava ali nije teško vidjeti da raste stanovništvo desetak većih otoka a da oni manji u najboljem slučaju stagniraju. Na otocima manjim od 25 kvadratnih km stanovništvo se već odavno ne može reproducirati, a preostali otočani stare i sve ih je manje. Na Unijama, je na primjer, 2011. godine popisano 80 otočana, a danas ih nema više od 60 i sve su stariji. Ladanjskih kuća je međutim sve više, ostalo je još malo onih starih, ruševnih koje još nisu otkupljene i renovirane. Do nedavna su na otoku operirale i dvije talijanske firme za promet nekretninama. Novih vlasnika ima višestruko više nego otočana ali oni nisu donijeli otoku novi život. Ni Unijama, ni obližnjem Cresu, ni jednom drugom otoku. Mnogi čak i ne ljetuju tamo. Uložili su nešto kapitala u nekretninu kojoj će vrijednost dugoročno rasti, a razvoj otoka je zadnja stvar koju imaju na umu. To, nažalost, nemaju na umu ni naši kupci kojih je, od kad smo u Europskoj zajednici, puno manje.

P: Postoji li na hrvatskim otocima ipak neke pojave za koje držite da bude optimizam.

Optimizam budi djelatnost brojnih aktivista i udruga, ali bih upozorio da se redovno bave svojim otokom, redovno postižu i izvrsne rezultate, ali ne iskoračuju u arhipelag. A trebali bi, jer jedino tako mogu komunicirati svoja postignuća i preko mora, povezivati se i koristiti jedni drugima. Otočne udruge, pogotovo one ekološke su potrebne, prijeko potrebne rekao bih, ali važno je imati i svijest pripadanja široj otočnoj priči. U tom smislu jako vrijednom držim aktivnost Pokreta otoka. Na suvremeni, europski način bave se otočjem, a ne jednim otokom. Promiču otočnost na razini arhipelaga, arhipelaštvo, a bez tog osjećaja i stava naši otoci će i u Hrvatskoj i EU biti tek razjedinjeni dijelovi kopna okruženi morem. U tom smislu djeluje i Otočni Sabor. Jako vrijednim smatram zajedništvo jedinica lokalne samouprave na otoku Krku. Sedam ih je, a uspijevaju uočavati zajedničke krčke probleme i dogovarati rješenja. Tamo sam ne tako davno čuo da od države traže da ne smeta i pusti ih na miru. To je možda bilo u šali, ali pokazuje s koliko samosvijesti Krčani nastupaju na višim razinama vlasti. To daje i rezultate. Njihov otok u zaštiti okoliša i energetske samodostatnosti postiže rezultate bolje od mnogih zajednica na kopnu. Slično pokušavaju i na Braču. Početkom devedesetih su se podijelili na 7 općina i jedan grad i odmah zasnovali otočku koordinaciju kako bi rješavali otočke probleme. Nije, nažalost, potrajala ali svijest o otoku kao cjelini s kojom treba tako i upravljati je ostala. Prošlog proljeća, početkom pandemije bili su jedini otok koji je imao svoj Stožer. Ni on nije potrajao, ali vjerujem da će svijest o upravljanju razvojem otoka, a ne svake otočne općine zasebno, na kraju uroditi nekom stalnom upravljačkom strukturom. I ovdje ostajem optimist.

Izrazito vrijednim držim inicijativu Zadarskog sveučilišta koje pokreće ispostavu na Molatu a na Ošljaku je upravo otvorilo Institut za istraživanje otoka. To je, inače, jedino sveučilište u Hrvatskoj koje se kontinuirano bavi otocima u Hrvatskoj. Na Molatu uređuju staru vojarnu i

pretvaraju ju u učilište u koje, naravno, neće dolaziti samo Molaćani. Zasijano je sjeme arhipelaštva, a ta ideja će se promicati na razini Europe i svijeta. Tamo se mogu kreirati sveučilišni programi koji će privući studente s grčkih i irskih otoka, s Malte i tako dalje, a naši studenti otočani moći će studirati na Malti, spomenutom Egejskom sveučilištu... To je puno manje utopijski nego što se možda čini. Europska unija forsira sveučilišnu suradnju takve vrste a ja u tome vidim priču koja odgovara na pitanje iz vašeg serijala. U tom smislu sveučilište na Molatu taj otok s ruba Europe pomiče prema njenim komunikacijskim i intelektualnim središtima.

P: Spomenimo za kraj, Udrugu Anatomija otoka u kojoj djelujete već godinama. Donijela je puno dobrih inicijativa. Govorim to stoga jer hrvatsku otočku problematiku smješta u širi ne samo znanstveni nego i komunikacijski kontekst. Kakve planove imate u tom smislu?

Anatomija otoka okuplja znanstvenike i stručnjake koji se bave otocima. To je naš pokušaj da se o otocima govori na otoku. Naši simpoziji svake godine su posvećeni isključivo otočnim temama i po tome su jedinstveni u nas. Prošle godine smo ga zakazali na Lastovu i odustali zbog epidemije. Ove godine nema odustajanja; okupit ćemo demografe, sociologe, ekonomiste, epidemiologe (sic), mareologe, domaće i strane kako bismo fenomenima otoka pristupili s što više strana. Doći će i epidemiolozi; otoci su i u epidemiji pokazali i potvrdili svoje posebnosti koje, osim onog bračkog, nije uzimao u obzir ni jedan stožer. Dogodine u Zadru, točnije u zadarskom arhipelagu, Zadarsko sveučilište organizira svjetsku konferenciju International Small Islands Studies Association ISISA. Mislim da je to izuzetno važan događaj i nadam se da ćemo i na taj način skrenuti domaću pozornost na novi, drugačiji i puniji doživljaj hrvatskih otoka. Podsjetit ćemo, nadam se, i na povezivanje otočkog logosa s boljom otočkom pragmom. Ona danas, unatoč programima planovima i zakonu, nije dobra.

Josip Antić

Ovaj tekst dio je serijala posvećenog hrvatskim otocim potpomognutog od Agencije za elektroničke medije

PROČITAJTE JOŠ:

HRVATSKI OTOCI NA RUBU ILI U SRCU EUROPE 4 Razumiju li projekt Otoci bez plastike, bolje u Bruxellesu nego u Zagrebu?

Na rubu Europskog zelenog tjedna (od 31. svibnja do 4. lipnja), u serijalu potpomognutom od ... [Nastavi čitati](#)

Vaš komentar